

Nr 73.

Av herr **Hagman** och herr **Bergström, Albert**, *angående användningen av anslaget till främjande av den offentliga arbetsförmedlingen.*

I fråga om det under femte huvudtiteln upptagna anslaget till främjande av den offentliga arbetsförmedlingen föreslås i årets statsverksproposition dels att anslagsbeloppet höjes från 240,000 till 260,000 kronor och dels att den del av anslaget, för närvarande högst 2,000 kronor, som med riksdagens medgivande och enligt särskild kungörelse (nr 129/1930) må användas till bestridande i vissa fall av arbetsförmedlingsfunktionärers resekostnader, höjes till 3,000 kronor.

Båda förslagen synas ägnade att väckta tillfredsställelse, i samma mån som de äro ett uttryck för regeringens intresse för den offentliga arbetsförmedlingens viktiga uppgifter i det moderna samhällsmaskineriet. Dessa uppgifter minska ingalunda vare sig i betydelse eller kvantitativt omfång under tider av vikande konjunktur med ty åtföljande arbetslöshet.

Det kan ej fördöljas, att den offentliga arbetsförmedlingen i vårt land hittills drivit och även vid bifall till dessa förslag allt fortfarande kommer att nödgas driva sin verksamhet i den ekonomiska sparsamhetens, för att ej säga njugghetens tecken, åtminstone på de flesta håll. Statens bidrag synas alltför ringa i förhållande till de för hela riket gemensamma samhällsintressen av både direkt social och näringspolitisk natur, som det här gäller att tillvarata. Äger manne ej en institution, som har att söka anvisa den lediga arbetskraften de arbetstillfällen, som yppa sig, en social uppgift av grundläggande betydelse för snart sagt all socialpolitik? Och har icke denna institution, i och med att den skall söka anvisa näringslivet bästa möjliga arbetskraft, varav det är i behov, även en näringspolitisk uppgift av första ordningen? När staten nu till fyllande av sådana uppgifter för sin del skall anvisa 260,000 kronor, måste anspråken anses blygsamma, och än blygsammare ter sig beloppet, när det bedömes mot de — även relativt i förhållande till folkmängden — väldiga summor, som andra länder anse sig böra offra för ändamålet.

Att här framdeles komma att påfordras statsåtgärder av helt andra, större mått, synes oss ställt utom diskussion.

Som bekant är frågan om den offentliga arbetsförmedlingens framtida organisation sammankopplad med det stora spørsmålet om arbetslöshetsförsäkring och kan alltså sägas ligga i stöpsleven. Det synes därför fullt riktigt, att man ej nu upptager frågan i hela dess vidd till en separat lösning, som med all sannolikhet kunde befaras föregripa en rationell och allsidig prövning.

Detta frågans läge synes emellertid ej få ställa sig hindrande för sådana smärre, partiella reformer, som allenast äro ett naturligt uttryck för framåtskridande och utveckling. Stillastående betyder här, liksom eljest, tillbakagång.

Anslaget i fråga är ett förslagsanslag, och fördelningen sker — sedan år 1918 (kung. 278) — i socialstyrelsen, som därvid äger viss prövningsfrihet, ehuruval inom ramen av vissa författningsenliga direktiv (kung. nr 330/1916). Bland annat äger styrelsen — enligt § 2 mom. 2 denna kungörelse — efter prövning i varje särskilt fall bevilja understöd »till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring».

Det torde kunna konstateras, att något missbruk eller någon eftergivenhet i denna prövning, så vitt vi känna, aldrig påtalats. Tvärtom har den städse skett efter strängt sakliga och sparsamma grunder.

Icke desto mindre har riksdagen — med tydligt avsteg från denna grundsats om fri prövning — under de senaste åren vid två olika tillfällen intagit en enligt vår mening fullständigt opåkallad restriktiv hållning. Där fråga varit om specialanordningar för ungdomsförmedling (år 1928, kung. 193) och nu senast år 1930 för ovan berörda ändamål (reskostnaderna), har riksdagen sålunda fastställt visst maximibelopp per budgetår, nämligen i förra fallet 10,000 och i senare fallet, såsom nämnts, 2,000 kronor. Dessa restriktioner synas oss ur flera synpunkter mindre välbetänkta.

Att börja med synas de på ett föga lyckligt sätt ägnade att accentuera statens i allt fall väl stora njugghet mot hela institutionen, något som måste verka deprimerande, där uppmuntran, om än aldrig så ringa, bättre vore på sin plats.

Men bortsett härifrån äro dessa restriktioner förenade med påtagliga praktiska olägenheter.

Ungdomsförmedlingen är under uppbyggnad, och strävanden göras på åtskilliga håll att — i enlighet med vissa av socialstyrelsen och skolöverstyrelsen lämnade anvisningar — nå fram till positiva åtgärder i denna viktiga fråga. Anslagsbeloppet belastades enligt statsverkspropositionen under det gångna budgetåret med 9,662 kronor. Därest nu för ändamålet skulle erfordras exempelvis 12,000 eller 14,000 kronor under nästa budgetår, frågar man sig, huruvida dessa ändamål — att vägleda ungdomen vid dess utträde i li-

vet — äro av beskaffenhet att icke böra tillgodoses inom en vidare ekonomisk ram än 10,000 kronor. Uppgiften att organisera en god ungdomsförmedling är så pass svårlöst och så viktig, att det förefaller orimligt, att eventuellt uppnåeliga positiva resultat skola äventyras genom brist på kanske ett eller annat hundratal eller tusental kronor, förorsakad av här påtalade begränsning.

Vad angår anslagsbeloppet till resor har föredragande departementschefen anfört skäl, att maximum höjes från 2,000 till 3,000 kronor. Det är möjligt, att det föreslagna beloppet svarar mot behovet. Men av principiella skäl synes begränsningen även här både obehörlig och olämplig. Den förefaller att ge uttryck för farhågor, att arbetsförmedlingens funktionärer skulle söka att i oträngt mål begagna sig av möjligheten att beresa sina verksamhetsområden. Dylika farhågor torde vara helt ogrundade. Arbetsförmedlingens tjänstemän torde allmänt vara så pass hårt arbetstyngda, att det erbjuder dem föga lockelse att — vanligen med uppoffrande av fritid med välbehörlig vila — begiva sig ut på resor. Man lär vidare ej behöva närmare känna karaktären av en arbetsförmedling för att inse, huru personligt färgad uppgiften är, om den skall anses rätt fylld, och hur angeläget det därför också är, att tjänstemannen ej ständigt sitter fastlåst vid skrivbordets papper och telefonapparater utan äger personliga kontakter och personliga intryck av verksamhetsområdet. Men det ligger i öppen dag, att, om dylika resor innebära en personlig uppoffring och om härtill kommer, att tjänstemannen känner sig misstänkt att endast önska företaga nöjesresor, lusten för sådana uppoffringar skall sjunka till nollpunkten. Givet är, att kontroll här i allt fall bör utövas rörande resornas ändamål, behörlighet och lämplighet. Missbruk är lika olämpligt, om beloppet är begränsat till 2,000 eller 3,000 kronor, som om denna ram borttages.

I detta sammanhang få vi också erinra, att det inom en institution, vilken i likhet med arbetsförmedlingen ännu får anses i vardande, bör tagas nya initiativ av skilda slag för att tillgodose olika efter hand uppdykande nya behov. Arbetsförmedlingen kan och får ej stå stilla, allt under det att på alla andra håll pågår ett sjudande nydaningsarbete ofta direkt berörande arbetskraften och dess anpassning efter de nya förhållandena. Men det är icke alltid tillräckligt allenast med initiativkraft. Goda uppslag måste även praktiskt prövas, och ofta erfordras härvid organisatoriska eller andra anordningar, vilka föranleda vissa kostnader. Vi syfta här visst ej på större frågor av mera genomgripande betydelse, vilka kunna föranleda mera avsevärda kostnader; frågor av sådan art böra självfallet prövas av regering och riksdag. I stället syfta vi på smärre praktiska anordningar, vilka arbetsförmedlaren ofta ställes inför och där den initiativkraftige skulle önska skrida till handling men där han bindes av brist på medel. Vanligen rör det sig dock om mycket blygsamma belopp.

Det synes angeläget, att sådan initiativkraft icke stäckes. Och vid en framtida utbyggnad av arbetsförmedlingen torde det ingalunda sakna sitt

värde, att olika anordningar blivit prövade i liten skala och att praktisk erfarenhet vunnits rörande deras värde.

Med hänsyn härtill synes det önskvärt, att uppsiktsmyndigheten hade viss frihet att disponera medel för nya ändamål, som synas ägnade att främja den offentliga arbetsförmedlingens uppgifter.

Slutligen få vi beröra en specialfråga, för närvarande praktiskt taget fallande utom den offentliga arbetsförmedlingens ram, nämligen förmedlingen av sjuksköterskor. I denna fråga få vi hänvisa till 1919 års riksdagshandlingar i ärendet (prop. nr 260, statsutsk. utl. nr 150 och riksd. skr. nr 6 A) ävensom erinra, att Kungl. Maj:t den 30 april 1920 utfärdat kungörelse i ämnet (nr 233).

I propositionen föreslogs bland annat, att hithörande förmedlingsverksamhet skulle anordnas såsom en s. k. fackarbetsanvisning inom den offentliga arbetsförmedlingen. Närmast med hänsyn till motstånd från läkarhåll avböjde riksdagen denna tanke, detta under former som torde få anses innebära förbud för den offentliga arbetsförmedlingen att taga befattning med dylik platsförmedling. I stället må sådan verksamhet ombesörjas av särskilda, av Kungl. Maj:t auktoriserade byråer, s. k. godkända sjuksköterskebyråer, stående under särskilda styrelser, där minst en ledamot skall vara legitimerad läkare och minst en examinerad sjuksköterska. Ytterst stå dessa byråer under medicinalstyrelsens inseende.

Vi vilja på intet sätt bestrida vare sig att det här rör sig om en specifik, grannliga förmedlingsverksamhet eller att den speciella sakkunskapen på området, exempelvis på sätt författningen föreskriver, bör äga möjlighet att utöva en tvivelsutan påkallad kontroll. Ej heller vilja vi draga i tvivelsmål, att de godkända byråerna — så vitt vi känna — fyllt sina uppgifter på tillfredsställande sätt.

Vad vi däremot med bestämdhet vilja hävda är, att det bästa kan vara det godas fiende, här liksom annorstädes. Där godkända byråer finnes, anlitas dessa, förmoda vi, med fördel av båda parterna. Men hur gestalta sig förhållandena på andra orter? Den offentliga arbetsförmedlingen anser sig, såsom nämnts, förhindrad att taga befattning med dylik platsförmedling. Något liknande hinder för privata kommissionärer finnes veterligen ej. Man frågar sig då, ej utan förvåning, om dessa kommissionärer utan vidare skola anses bättre skickade för uppgiften än en av staten understödd och kontrollerad offentlig institution. Erfarenheten tyckes tala ett tydligt språk. Det gives exempel på att sjuksköterskor under längre tid nödgats av sin knappa lön avstå tio, säger tio, procent åt en kommissionär. Enligt vanligt förstånd döljer sig här ett orimligt förhållande. Försök ha gjorts att i enskild väg bringa rättelse i denna oeffterrättlighet men utan framgång. Man har tvingats att, för att verksamheten ekonomiskt skall gå ihop, debitera ungefär lika dryga avgifter.

Vid ett studium av riksdagshandlingarna får man ett intryck av, att tiden dock rider fort. Så många skeva uppfattningar, som då gjorde sig gällande om den offentliga arbetsförmedlingen, hoppas och tro vi vara otänkbara nu

tolv år efteråt. Det talades då bl. a. om uppgiftens grannlagenhet såsom stöd för att den offentliga arbetsförmedlingen finge anses diskvalificerad för uppgiften. Sedan dess har exempelvis ungdomsförmedlingen fallit på denna institutions lott. Skall det anses mera grannlaga och krävande att, på en läkares rekvisition, till en sjukbädd hänvisa en av honom sannolikt känd, anmäld sjuksköterska — att märka är, att arbetsförmedlingen blott lämnar uppgift om de anmälda lediga sköterskorna men att rekvisitenten själv träffar valet — än att, i samråd exempelvis med en ung gosses far och mor, träffa åtgärder, som kunna bli avgörande för gossens hela liv.

Då vidare en var inom samhället äger rätt att kostnadsfritt påkalla den offentliga arbetsförmedlingens tjänster, frågar man sig, varför denna rätt skall vara förmenad våra sjuksköterskor. Varför skola dessa på alla de platser, där godkända sjuksköterskebyråer saknas, vara hänvisade till privata kommissionärer?

Till förtydligande av vad vi här velat framhålla få vi än en gång understryka, att vi ej i minsta mån vilja söka förringa de krav på kontroll, som rests från läkarhåll. Men vi vilja hävda, att dessa krav mycket väl kunna tillgodoses inom den offentliga arbetsförmedlingens ram och i allt fall säkerligen vida bättre än vid en av läkare fullständigt okontrollerad kommissionärsverksamhet. Vidare vilja vi ingalunda söka reformera hithörande förhållanden, där de genom upprättade godkända sjuksköterskebyråer redan äro på tillfredsställande sätt ordnade. Det gäller ej att skapa ett monopol för den offentliga arbetsförmedlingen att ombesörja dylik platsförmedling utan att få bort ett uppenbarligen meningslöst förbud för saken.

Enligt vår mening böra därvid garantier skapas av i stort sett enahanda beskaffenhet, som uppställts i fråga om godkända sjuksköterskebyråer, d. v. s. genom att verksamheten ställes under kontroll av legitimerad läkare och även — så vitt vi förstå — genom att den närmast omhänderhaves av examinerade sjuksköterskor. Jämväl torde vara lämpligt, att särskilda lokaler anvisas för ändamålet.

En följd av vårt förslag är givetvis, att — liksom fallet eljest är enligt 1916 års kungörelse (nr 320 § 2 mom. 2) — statsmedel vid dylik specialförmedling finge utgå »för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter». Självfallet borde också kostnaderna för postporto, telefon och dylikt i sedvanlig ordning bestridas av statsmedel.

De frågor, vi här berört, synas knappast vara av den art och omfattning, att de behövde föranleda skrivelse från riksdagens sida med hemställan om utredning, utan lärers sådan utredning kunna verkställas på vederbörande utskotts initiativ.

Under hänvisning till här anförda synpunkter tillåta vi oss därför hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag på Kungl. Maj:ts i femte huvudtiteln framförda förslag om fortsatt maximering av de belopp som av socialstyrelsen inom ramen av för den of-

fentliga arbetsförmedlingen anvisat anslag får använda beträffande främjandet av yrkesval och arbetsanvisning för ungdom samt till resekostnader för tjänstemän vid arbetsförmedlingsanstalterna, medgiva, att hittills stadgad maximigräns icke längre skall gälla, samt förklara hinder icke möta att använda för den offentliga arbetsförmedlingen anvisat anslag jämväl för understödjande av fackarbetsanvisningar för kvinnlig sjukvårdspersonal inom den offentliga arbetsförmedlingen.

Stockholm den 21 januari 1931.

Oskar Hagman.

Alb. Bergström.
